

מצרים

דריש יתור ונשיקת יד

«עממיים בשנה אני מנשק את ידו» אמר עבד אל-רחמן עזאם בשיחתו בותיקו. הוא השתדל להוכיח, כי אמנם קיימת ברית קדושה בין שתי הדתות הנוצרית והמוסלמית.

בקהיר עוררה הכרזתו לעג מנומס. בעל הדינים שזאם מנשק עממים לשנה — אמבא יוסב השני, ראש הכנסייה הקופטית — לא גילה כל סימן של שמחה, זכור לו היטב כיצד, לפני שלשה חודשים, נאלץ לבקש רשמית את סליחתו של פארוק, על שהעניו קופטי, בשם ריאד עלי, שערער את שלום בית המלך, בהנשאו לנסיכה פתחיה, אחותו של פארוק.

צעד זה עורר את חמת הקופטים, שיצאו בהפגנות ברחובות.

המצרים האמיתיים. הקופטים, בני כת נוצרית אורתודוכסית שמרונה בחבש, מונים למעלה ממיליון במצרים. הם חושבים את עצמם מצרים אמיתיים (המצרים המוסלמים הם, לפי דברם, גזע מנוון, שאין לו כל קשר עם המצרים העתיקים). הם מקופחים בממשלה ובמנגנון, בפרט מאז נרצה ראש הממשלה הקופטי, בוסרוס בגלי באשא, ב-1910. הוא רצה להאריך את זמנו החברה הצרפתית על תעלת סואץ.

אחד הקופטים הידועים כיום בעולם, מקרם עבדי באשא היה, עד שנת 1944, סגנו של אל-נחאס. הוא הורחק ממסלול אל-נחאס, כשהתקומם נגד שתיחות המנגנון הממשלתי. הוא סירסם ספר שחור, בו גילה שערוריות פיננסיות, אשר ראשי הממשלה היו מעורבים בהן.

הספר זכה לפרסום רב, לאחר שהועלה ע"י אחד מהסידים מקרם עבדי בבית הנבחרים המצרי בשאילתה. אל-נחאס הכניס את סגנו הכופר למעצר בית בבית-חולים באלכסנדריה, והוא שוחרר משם רק עם נפילת החפז.

עם שחרורו, יסד מקרם עבדי מפלגה משלו — אל-כותלה (הגוש) — שאליה הצטרפו בעיקר אנשי אל-חפז. בבחירות האחרונות לא נבחר מקרם לבית הנבחרים, לאחר שבמשך קרוב לעשרים שנה היה בראש ההנהגה הסוליטית. בניגוד למסורת, לא העניק המלך תואר סינודל למקרם עבדי כפרס תגלומים.

אולם רבים מפעילי הקופטים אינם שוי-הקים. אחד מראשי כנסייתם הוא האב סריאגוסי, עשיר מוסלמי, מוציא לאור «אל-מנארה», המתקיי בקביעות את הדת המוסלמית. באחת מהופעותיו התכופות בניו בית-דין, הביא עמו עגלה עמוסה ספרים מחקר, שהערייבם על דוכן הקופט.

לשאלת השופט, לשם מה ספרים אלה, צנה סריאגוסי, כי כוונתו להוכיח פעם לתמיד, כי הדת המוסלמית נופלת מהדת הקופטית. בדרך כלל נמנעים השלטונות מלפגוע בסריאגוסי, ואף כאשר סירסם מאמרים ארוכים נגד המלחמה בישראל, לא הניבה הממשלה.

עמדה זו של סריאגוסי היא עמדתה של כל העדה הקופטית ביחס לישראל. הם אינם ערבים או מוסלמים. בתחילה פתחו לאמר את דעתם בפומבי, ביחוד מפני האחים המוסלמים. אולם בעת המפלה, העניו סלאמה מיטה, עורך עתון יומי קופטי, לפרסם מאמר ראשי הדורש שלום עם ישראל. בגלל זה הוצתו כנסיות קופטיות בערי השדה.

«מדינה משדננו». הם מביטים על יהודי מצרים כמאוסים, כי בעייתם נפתרה: הם יכולים לעלות לישראל. גם להם שאיפות קיבוץ טריטוריאליות — הם מביי-טיב לעבר נפת קנה, בדרום מצרים, על חוף ים סוף, סביב נמל אל-קוסייר.

נמל זה שימש את האנגלים בימי מל-חמת העולם השנייה, בשל הימצאו באזור עשיר באשלג. בנפת קנה גרים קופטים רבים, והקירבה לחבש נותנת להם עידוד רב. אם תהיה לנו כאן מדינה חופשית משלנו, הכריז לפני שבוע אחד ממנהיגי הקופטים, «נוכל לבוא במגע עם כוחות אחרים במרחב, כדי להבטיח את עצמאנו. תנו ואז ידבר עזאם באשא פתוח על אחתה נוצרית מוסלמית, ויותר על דברים קונקרטיים: מבוהו האמיתי ורצונם האמיתי של המוני אורחי המרחב...»

מה עשה הבאשא?

תקופת הביניים, בה ישבו תלמידי בתי הספר התיכונים והאוניברסיטות בקהיר ליד שלטונותיהם ולמדו, היתה הפעם קצרה מאד.

ארבעה שבועות אחרי שנפתחו בתי הספר בקהיר, אחרי שהפסיקו התלמידים את הפגנותיהם נגד אנגליה זבעד איהוד עמק הלוס, ופנוי אזור תעלת סואץ (ה) עולם הזה 682), נטשו שוב 20 אלף תלמידי מידים וסטודנטים את ספריהם ויצאו להפ-גין ברחובות.

בין הסיסמאות הישנות נשמעה הצע-קה: «מה עשה סלאח אל-דין בלונדון?», אכן, העם רצה לדעת מה סוכם בפגישה, בין שרי החוץ המצרי, מוחמד סלאח אל-דין, ושר החוץ הבריטי, ארנסט בויין, מה קרה בפגישותיהם הממושכות שאר-כו למעלה מחודש, אפשר לברר בדרך הפשוטה ביותר: לגשת ישר למקור: בית ראש הממשלה.

שעה ארוכה עמדו צפופים תחת חלרי נותיו, והמשרה מוכנה לפורם בכות, אם יהיה צורך בכך, עד שמסוטפ אל-נחאס יצא למרססת. למראה האיל, ההולך ומ-אבד אט אט את אלילותו, פרצה הצעקה: «יחיה אל-נחאס באשא», צעקה שהפכה כבר במצרים לסיסמת רכבות.

הבאשא חיין, הרצין, הרים ידו כמב-קש שקט: «חזרו לשעורכם», הוא הטיף, «אנחנו דואגים לשאיפות האומה. עליכם לישמור על הסדר והשקט...» אך לשאלה: מה עשה סלאח אל-דין בלונדון, לא ניתנה תשובה.

סעודיה

הארץ מתעוררת

בריאה, בירת ממלכת ערב הסעודית, הולך ומוקס, ע"י מהנדסים מצריים, אר-מון ועמראן החודש, העתיד לרשת את מקום ביתו הערבי הישן של עבדאל-עזיז אל-סעוד, מלך ערב הפראי, בעל עין אחת ועשרות נשים, ואב ל-32 בנים.

מזה חודשים רבים, מורגש בכל רחבי המלכות, כי הארץ מתעוררת ולובשת צור-רה חדשה — הלבוש הישן נעשה צר מכ-די הכל את השינויים הרבים, שהוכנסו תוך שלוש השנים האחרונות. מאז החלו האמריקאים לערוך עסקים עם עבד אל-עזיז הוקן, על ניצול אוצרות הנפט, שעל חוף המפרץ הפרסי.

ככיש אחד לכבד. לפני חודש הושלמה הנחת צינור הנפט, העובר 1707 ק"מ של מדבריות והרים עד נמל צי-

שביהן לא הגיע ל-50000. אחריות הטי-סול בכביש היחיד של הארץ מגידה ל-מדינה הקדושה, היתה מוטלת על מצרים, המעמידה את עצמה כאפוסטרופוס לנר-חיות הצליינים, המבקרים את ארץ הקודש. האמריקאים סללו כבישים, בנו שדות תעופה והקימו נמלים. ברדיפתם אחרי האוצר הנוול, הטמון בלב המדבר.

בן המדבר והדיפלומטים. ערים שלמות צצו בתוך הישימון. ובהן שוכנו רבבות הבדווים, שעזבו את נדודיהם ו-עברו כפועלים שחורים בשדות הנפט. הם ראו, כי הכופרים הורים הנם בכל זאת בני אדם וכי היה לדבריהם גם הגי-יון מסוים.

הם למדו מושגים חדשים, ואצל אח-דים מהם מורגש כבר הספק: האמנם צריך המלך למלוך בהם כאחת נפשו, ללא ממשלה, ורק באמצעות בניו, שהעניק ל-כל אחד תואר אמיר, ממונה על אזור. השינויים מורגשים גם בתוך חצר ה-מלך. בן-סודו, מוחמד בן אל-דיג'יתר, שעד היום לא נמל מנהגיו הפרמיטיביים של בן-מדבר, החל עורך מסיבות מפוארות, מזמין דיפלומטים זרים ומטיף לאחיה מוס-למית וערבית.

נדונייה יפה. הכנסות המלך, שבש-נת 1942 הגיעו לשני מיליון לירות, מל-בד הענקה של שלושה מיליון לירות ש-קיבל מהאנגלים, מגיעות עתה ל-95 מיל-יון לירות — רווחים מוזכיון חברת ה-נפט האמריקאית. סכום זה עומד לעלות במידה ניכרת לאחר, שלפני שבועיים, הוכפל שיעור המס הנגבה מהכנסות חב-רה זאת.

בין אורחיו הקבועים של המלך, הגי-הנה מחסותו ומהענקה חודשית, נמצא רשיד עלי אל-כולוני, מי שעמד בראש ה-מרד העירקי נגד האנגלים, בשנת 1942. למעשה, שמו האנגלים מחיר על ראשו, אך שם, בריאה, אין זה מן הגימוס להי-זכר בדברים קטנים אלה. הציר הבריטי מקבל ברצון רב את הזמנותיו של רשיד עלי ומזורו להתויר, כי פתאים חדלו ל-היות תושבי הארץ חיות-טרף, הם עתה כלה עשירה שהכל לוטשים עין לעבר ה-נדונייה שלה — נפט.

סוריה

הקאימקאם המסכן

בתחילת ספטמבר נתנה העיתונות הסו-רית פירוט רב למעצרו של הקאימקאם (מושל) של אל-קאמשלי (בירת המחוז)

רשיד עלי אל-כילוני ומוחמד בן אל-דיג'יתר

עשרות נשים בהרמון

בקשר עם פרשת הגבלות אשר הוטלו מטעם הממשלה הסורית על חקלאים יהו-דים באל-ג'זירה, היא חלק הארץ שעל גדות הפרת בסוריה. פרשה זו גודעה לראשונה מתוך «אל-בא» (9.8.50) ו«אחרים» (11.8.50) אשר מסרו על הטלת איסור עבודה חקלאית על חקלאים יהודים באל-ג'זירה, על חחרמת כלי עבודתם ועל אי-סיוך מכירת קרקעות ליהודים במחוז זה. «אל-בא» אף פירסם בקשר לכך מכתב מחאה מיהודי המחוז.

דון בלבנון. הצינור עלה יותר מ-250 מיל-יון דולר, ומזרים אלפי טונות נפט לטנק-רים בים התיכון, מיליונים של דולרים לבנקים של חל סטריס, וערימות של זהב נוצץ לקופות אל-סעוד.

לפני שבאו אלפים הפועלים והמומחים האמריקאים, שטיפלו בהנחת הצינור, ה-יה סעודיה קובץ של שבטים בדוים ער-אצם, מולדת הנביא מוחמד, היא ערס האיסלאם. היו לה שלוש עיירות — רי-גדה ומדינה הקדושה — שמספר תו-

«אל-נצר» אשר חקר את הבעיה מוסר, כי מעצרו של מושל אל-קאמשלי, וכי גואל, קצור בסקודת מיניסטרוני הפנים הסורי מפרבואק 1950, האוסרת על היהודים לאסוף את יכולם בג'זירה ודו-רשת חחרמת כלי עבודתם. לאחר השת-לויות בפני הרשויות הגבוהות, התירו השלטונות ליהודים לאסוף את יכול 1949.

מוחמד סלאח אדיין אלפי תלמידים ברחובות

כאן התערב מושל קאמשלי ודרש מן היהודים לשלם לו באמצעות פלוגי, כרים סרכיס, זמי לא יחרץ בסך 10.000 ליים ועוד 5.000 בשטר, שזמן פרעונו נק-בע לאחר תום פעולת אסוף היכול. לאחר גמר העבודה סירבו היהודים לשלם את ההפרש ואו פרץ סיכסוך, אשר הביא לגילוי פרשת השחוד. המתוך הורה באש-מתו ושניהם נעצרו. יהודי אל-ג'זירה הגישו תביעה להחזרת הסכום הראשון ששילמו, ו«אל-בא» פירסם כתבה בזכות היהודים נתיניה הנאמנים של סוריה.

ב-10.9.50 פירסם «אל-נצר» כתבה עם פרטים מלאים על הפרשה ובה מסיל הוא את האשמה על היהודים: בסוף יוני הצ-ליחו היהודים, בעזרת תיווך של עויה, להשיג הרשאה לאיסוף יכולם מג'זירה. הממשלה הטילה על ועדה (חבריה: עאדלי אל-צעירי, עוזר למנהל משרד הקר-קעות — עבד אל-חמיד אס-טלפאח והחקי-לאי הנדע כרים סרכיס הניל) לבחן על עבודת היהודים.

הוועדה חרגה מסמכויותיה בהתי-רה ליהודים חופש פעולה באיסוף הר-כול ומכירתו. אח"כ הצליחו היהודים להתקשר עם כרים סרכיס והתמו עמו על הסכם, לפיו יחכור הוא אדמות בג'זירה, על שמו, ואילו הם יעבדו ויתחלקו בפרי-שוה בשוה. כרים סרכיס משך לקשר גם את הקאימקאם אשר קבל מאחד היהודים, פרגי סמאח, את דמי הלא יחרץ הניל, (כן נזכרים שמותיהם של יהודים אחרים המעורבים בפרשה: סלים משה, ופרג-מרדח). היהודים התחייבו למסור לקאר-מקאם גם חלק מן היכול, אולם התחמקו מכך לאחר שהרגישו כי הוא מתכוון «לחלוב אותם». הם פנו למושל המחוז ומסרו לו את כל הפרשה. העיתון סכור, כי האשמה מוטלת על היהודים, אשר פיתו את הקאימקאם ופרשו רשת לרגליו.

בעתות נמשכה הסערה. «איאם» מסר כי זכי גואל נאסר משום שהתיר ליהודים לחכור קרקעות בג'זירה באמצעות סר-סוריס וכן איפשר להם לחצות את הגבול התורכי ולהיפגש בנציבין עם נציג ישראל. באותה שעה הוועי «אל-ג'בל» כי התיר-דים המעורבים בעניין נראו בדמשק כשהם מנסים להתקבל לראיון אצל השלטונות. יהודים אלה סיפרו כי הם גורשו והוכו ע"י תושבי קאמשלי המאשימים אותם באירוגן המזימה נגד הקאימקאם בגלל פעילותו נגד היהודים בהיותו קאימקאם בקווייטרה.

בינתיים מתגוללים יהודים אלה בדמשק בחוסר כל. הם אינם מוצאים משכן לעצמם, לנשותיהם, לבניהם. בכל זאת הם מאושרים, כנראה, מיהודי בגדאד, החודים עתה לחייהם.